

The state of dental status of patients with metabolic syndrome

Abdublikov J.U., Zubaydullaeva M., Norbutaev A.B., Baltabaev U.A.,
Ahmadaliyev N.N.

Samarkand State Medical University

Tashkent State Dental Institute

Annotation. One of the pressing problems of modern dentistry today is the effect of systemic diseases characteristic of metabolic syndrome on the organs and tissues of the oral cavity. It should be noted that there is still insufficient data to study the mechanism of development of clinical and biochemical disorders in dental diseases with metabolic syndrome, which indicates the need to carry out detailed clinical and laboratory studies on this issue. The study of the condition of the oral cavity in patients with MS and the high prevalence of diseases of the oral mucosa tissue revealed the need for dental care as a result.

Metabolik sindrom (MS) butun dunyo bo'ylab jiddiy tibbiy va ijtimoiy muammo bo'lib, to'qimalarda insulin qarshiligi, giperinsulinemiya, glyukozaga qarshilik kuchining pasayishi, birlamchi arterial gipertenziya, dislipidemiya va giperlipidemiya, shuningdek, qorin bo'shlig'ini yog' bosishi, mikroalbuminuriya va bemorda giperurikemiya mavjudligi bilan tavsiflanadi. [5]. So'nggi yillarda "MS" tushunchasi doimo kengayib bormoqda. Bu nafaqat uglevod va lipid metabolizmining buzilishi, balki giperurikemiya, mikroalbuminuriya, miokard gipertrofiyasi, qonda fibrinogenning ko'payishi, trombotsitlarning yopishqoqlik va agregatsiya qobiliyatining oshishi, azot oksidi (NO), ishlab chiqarishning pasayishi bilan endotelial disfunktsiyani ham o'z ichiga oladi. O'tkir faza reaksiyasining ba'zi reagentlari kontsentratsiyasining oshishi, to'qimalarning plazminogen faollashtiruvchi ingibitorlari faolligi, simpatik asab tizimining faollashishi, giperandrogenizm va adipotsitlar kelib chiqishining ba'zi tartibga soluvchi peptidlar - lipokinlarning anormal ishlab chiqarilishining buzilishlari ham kiradi. [6]. Butun Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, Yevropada 2-tip qandli diabet rivojlanishi xavfi yuqori bo'lgan insulin qarshiligi bo'lgan bemorlar soni 40-60 million kishini tashkil qiladi. Shuning uchun metabolik

sindrom zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb muammolaridan biridir. Sindrom doirasida birlashtirilgan buzilishlar va kasalliklarning klinik ahamiyati shundan iboratki, ularning kombinatsiyasi aterosklerotik qon tomir kasalliklarining rivojlanishi va rivojlanishini sezilarli darajada tezlashtiradi, JSST ma'lumotlariga ko'ra, sanoatlashgan mamlakatlarda aholi o'limi sabablari orasida birinchi o'rinda turadi. [4]. Mamlakatimizda parodontal kasalliklarning tarqalishi 80% ni tashkil qiladi va 40 yoshdan oshgan odamlarda parodont to'qimalarning o'zgarishi 99,9% ga yetadi. [2]. JSST ma'lumotlariga ko'ra (2000) og'ir parodontit 5-20% hollarda, o'rtacha og'irlikdagi parodontit - 25-45% hollarda va intakt parodontit faqat 2-10% hollarda uchraydi. Shunday qilib, butun dunyoda parodontal kasallikning tarqalishi o'rtacha 94,3% ni tashkil qiladi, deb aytishimiz mumkin.

Materiallar va tadqiqot usullari

Samarqand shahridagi viloyat stomatologiya poliklinikasida bir martalik stomatologik asboblarning standart to'plamidan foydalangan holda 135 nafar bemor epidemiologik istiqbolli tekshiruvdan o'tkazildi. Tish holati ko'rsatkichlari maxsus kartaga kiritilgan.

Klinik usullarga quyidagilar kiradi: kasallik tarixi, hayoti, oilaviy tarixi, shikoyatlari, umumiy kasalliklar mavjudligi va parodontal holatni aniqlash.

Parodont kasalliklar diagnostikasida parodontologlar Prezidiumi yig'ilishida (2001 yil aprel) qabul qilingan tasnifdan foydalanilgan. Shu bilan birga, milk usti va milkosti tish toshlarining mavjudligiga, parodontal cho'ntaklar (PCH) chuqurlik darajasiga, Staxlu S. va Morrisu A. bo'yicha milklarning turg'unlik indekslariga e'tibor qaratildi. (Yu.A. Fedorov va boshqalar, 1989).

Papillary qonash indeksi Mullemann-Sakser bo'yicha baholandi (PBI), Fleszar T.J tasnifi yordamida tishlarning qimirlash darajasi baholandi (T.M. Dunyazina va boshqalar, 2001), Russelga ko'ra parodontal indeks (PI) aniqlandi (Yu.A. Fedorov va boshqalar, 1989), Fedorov - Volodkina tomonidan gigiyena indeksini (IG) baholandi (Yu.A. Fedorov, V.V. Volodkina, 1971).

Tadqiqot davomida olingan tibbiy-biologik ma'lumotlar STATISTICA Windows (6.0 versiyasi) dasturiy ta'minot tizimi yordamida qayta ishlandi. Bu

tizimlar statistik tahlil va ma'lumotlarni qayta ishlash uchun yaxlit muhit bo'lib, u barcha hisob-kitoblarni matematik statistikaning standart formulalari bo'yicha faqat mavjud o'lgan ma'lumotlardan foydalangan holda amalga oshiriladi (barcha kamchiliklar hisob-kitoblardan chiqarib tashlanadi va hulosalar chiqarishda hisobga olinmaydi).

So'rov natijalariga ko'ra, kuzatuv ostidagi barcha bemorlar 3 guruhga bo'lingan:

1-guruh - MS belgilari bo'lmagan 30 kishi, ular taqqoslash uchun ishlatilgan;

2-guruh - MS bilan birga kelgan SGP bor 84 bemor.

Nazorat guruhi (amalda sog'lom) 14 nafar sog'lom odamdan iborat. Barcha guruhlardagi bemorlarning o'rtacha yoshi 58,3+5,8 yoshni tashkil etdi.

Natijalar va uning muhokamasi

O'tkazilgan stomatologik tekshiruv ma'lumotlarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, bemorlarning 100% tish davolashga muhtoj. Bunday bemorlar terapevtik (15,2%), protezlash (27,2%) va tish olish (14,7%) ga muhtoj. Parodontal parvarishga bo'lgan muhtojlik darajasi sezilarli darajada past (13,2%) va malakali gigiyenaga bo'lgan ehtiyoj eng yuqori (45,8%). Ma'lumotlar 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Metabolik sindromli bemorlarda stomatologik yordamga bo'lgan ehtiyojning jinsi va yoshi bo'yicha taqsimlanishi (%)

Yoshga ko'ra guruhlar	Stomatologik yordamga bo'lgan ehtiyoj				
	Terapevtik --	Jarrohlik _	Parodon - tologik	ortopedik _	Profi - laktik
19-24	30.0	11.3	1.4	4.5	52.8
25-34	15.0	14.9	5.2	8.3	58.4
35-44	17.6	16.3	7.3	8.0	50.5
45-54	13.9	19.1	25.4	19.7	21.8
55-64	11.3	19.8	22.6	46.2	-
65 va undan katta	3.4	7.4	11.0	78.2	-

Jami	15.2	14.7	13.2	27.2	45.8
------	------	------	------	------	------

Tekshiruvdan so'ng bemorlarga stomatologiya klinikasida davolanish tavsiya etilgan. Ushbu bemorlarning klinikada kelishi ma'lum qiyinchiliklarni keltirib chiqardi, bu esa quyidagilarga bog'liq:

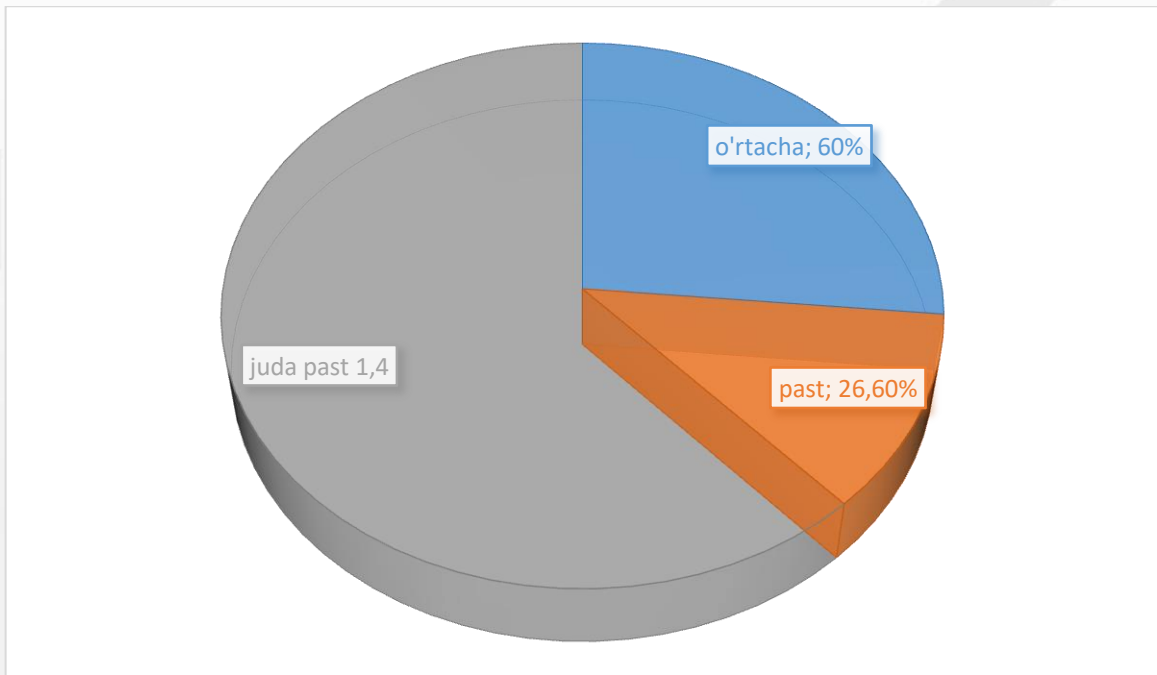
- past motivatsiya;
- ijtimoiy ta'minotning past darajasi (mablag'larning yetishmasligi);
- Uzoq masofalardan kelish;
- hamrohlik qiluvchi shaxsga bo'lgan ehtiyoj.

Barcha bemorlar tor mutaxassislar bilan maslahatlashgan holda tekshirildi.

MS bilan og'rigan bemorlarning og'iz bo'shlig'i to'qimalari va organlarini vizual tekshirishda lablar qizil hoshiyasining och pushti rangi aniqlangan. Bemorlarning 50% (15 kishi) xeylit belgilariga ega. 20 nafar bemorda lablar epiteliysining tashqi yuzasida qipiqalar va yoriqlar borligi aniqlangan. Bemorlarning 9% da (30%) lablar burchaklarida yoriqlarlar kuzatilgan . Og'iz bo'shlig'ining shilliq qavati 100% hollarda rangparlik bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, 20 bemorda (66,7%) rangparlik juda aniq ko'zga tashlanadi va 33,3% hollarda (10 bemor) rangparlik ko'kimtir tus bilan birga kelgan.

19 bemorda (63,3%) til rangi och pushti, 11 bemorda (36,7%) yorqin pushti rangda bo'lgan. 10 bemorda (33,3%) tilning ildizida oqish karash, - 15 (50%) bemorda tilning ildizida va tanasida , 5 bemorda (16,7%) tilning ipsimon so'rg'ichlari silliqlashgan. Bemorlarning 50 foizida (15 kishi) tilning burmali shakli aniqlangan. Til uchida achishish hissi MS bilan kasallangan 4 (13,3%) bemor tomonidan qayd etilgan. Ta'mning buzilishi 10 (33,3%) bemor tomonidan qayd etilgan.

Ko'pgina bemorlarda (18 kishi - 60%) shilliq qavat o'rtacha darajada, 8 (26,6%) kishida ozgina, 4 (13,4%) kishida shilliq qavat juda oz miqdorda namlangan (3.6-rasm).

Rasm. 1. MS bilan og'rigan bemorlarda og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining namlik darajasi.

Anamnezdan 21 (70%) bemorda og'iz bo'shlig'i qurish hissi davriy xarakterga ega ekanligi aniqlandi. Asosan og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining quruqligi gemodializdan keyin ikkinchi kuni ertalab bemorlarda namoyon bo'lgan. Bunda 83,3% bemor og'izdan uremik hid kelishidan shikoyat qilgan. Shu bilan birga, suyuqlikni iste'mol qilishni cheklash tavsiya etilgan bemorlar og'zini suv bilan yuvish orqali hid va quruqlikni yo'qotishga harakat qilishdi.

Surunkali buyrak yetishmovchiligi terminal davrida barcha bemorlarda regionar limfa tugunlari kattalashmagan.

19 ta bemorda milk so'rg'ichlarining atrofiyasi va silliqdigi (35%), 6 mm gacha va undan chuqur parodontal cho'ntaklar mavjudligi, ayniqsa frontal guruh tishlarning til yuzasi sohasida ko'p miqdorda milkusti va milkosti toshlari borligi aniqlangan. Shu bilan birga, cho'ntaklarda yiring borligi aniqlanmadi.

Obyektiv ko'rikda, MS bilan og'rigan 27 (90%) bemorlarda parodontal to'qimalarda distrofik jarayonlar ustunlik qiladi, bu yuqori va pastki jag'larning alveolyar tizmasi balandligining pasayishi, tishlarning ildizlari ochilishi va tishlar qimirlashining 2-3 darajasi bilan namoyon bo'ladi. Mavjud simptomlarning asosiy sabablari katta miqdorda tish toshlarining mavjudligi va ikkilamchi giperparatirioz

fonida yuzaga keladigan osteoporoz edi .

MS bilan og'rigan bemorlarda parodont to'qimalarning rentgenologik tekshiruvi shuni ko'rsatdiki, jag'larning alveolyar o'simtlarida gorizonta va vertikal rezorbsiya jarayonlari ustunlik qiladi, ko'pincha alveolyar o'siq plastinkasining yemirilishi osteodistrofik xarakterga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, bunday bemorlarda distrofik o'zgarishlar asosan kompakt plastinkalar, tishlararo to'siqlar va jag'larning tayanch sohasida namoyon bo'ladi.

17 bemorda (56,6%) ko'plab karies va nokaries zararlanishlar tishlarning qattiq to'qimalarining bo'yin oldi qismida kuzatilgan. Ponasimon nuqson asosan, yuqori va pastki jag'larning frontal tishlari sohasida aniqlangan.

Tadqiqotga kiritilgan MS bilan og'rigan bemorlarning deyarli 100 foizida tish toj qismining siyqalanishi kuchaygan, bemorlarning uchdan birida tish emali ko'kish-kulrang tusda.

Tishlarning patologik siyqalanishi yoshga qarab asta-sekin o'sib boradi: 19-24 yoshda - 14,8%, 45-54 yoshda - 24,8% ($P < 0,05$). Ushbu patologiyaning eng yuqori chastotasi (45,1%) 55-64 yosh guruhida kuzatiladi. 65 va undan katta yoshdagi guruhlarda tishlarning siyqalanish darajasi asta-sekin 15,3% gacha kamayadi. Biz erkaklarda ham, ayollarda ham ushbu patologiyaning chastotasi bo'yicha farqlarni aniqlamadik ($P > 0,05$).

Adabiyotlar

1. Абдувакилов Ж.У., Ризаев Ж.А. Особенности течения воспалительных заболеваний пародонта при метаболическом синдроме // Вісник проблем біології і медицини. – 2018. – Т. 1. – №. 2 (144). – С. 353-355.
2. Гуревич К.Г. с соавт. Пародонтит. XXI век. Руководство для врачей / Под редакцией О.О. Янушевича, Л.А. Дмитриевой, З.Э. Ревазовой. Москва, 2016.
3. Abduvakilov J., Rizaev J. Characteristic Features of Hemostasis System Indicators in Patients with Inflammatory Periodontal Diseases Associated with

Metabolic Syndrome //Journal of Advanced Medical and Dental Sciences Research. – 2019. – T. 7. – №. 4. – С. 13-15.

4. Aguilar M., Bhuket T., Torres S. et al. Prevalence of the metabolic syndrome in the United States, 2003-2012. JAMA 2015 19: 1973–1974; International Diabetes Federation. The IDF consensus world-wide definition of the metabolic syndrome. Available from: Available from http://www.idf.org/webdata/docs/IDF_Meta_def_final.pdf. Accessed 2 July 2015

5. National Heart, Lung and Blood Institute. Metabolic syndrome. Available from: <http://www.niddk.nih.gov/health-information/health-topics/Diabetes/insulin-resistance-prediabetes/Pages/index.aspx#metabolic>. Accessed 27 March 2016

6. O’Neill S, O’Driscoll L. Metabolic syndrome: a closer look at the growing epidemic and its associated pathologies. Obes Rev 2015 16: 1–12.

7. Olimov S. Sh., Gaffarov S. A., Akhmadaliev, N. N., Akhmedov A. B. Influence of environmental factors on the state of periodontal tissues in school children //Journal " Ecology and development of society" St. Petersburg. – 2014. P. 182-184.

8. Rustamova S. M., Ataxodjayeva, M. A., Sh, E. V., Xadjimetov, A. A., Axmadaliyev, N. N. (2022). Correlation relations of the composition of saliva and blood plasma in the norm. BritishView, 7(4).

9. Axmatovich J. R. In vitro rearing of trichogramma (Hymenoptera: Trichogrammatidae) //European science review. – 2016. – №. 9-10. – С. 11-13.

10. Jumaev R. A. et al. The technology of rearing Braconidae in vitro in biolaboratory //European Science Review. – 2017. – №. 3-4. – С. 3-5.

11. Жумаев Р. А. Массовое размножение трихограммы на яйцах хлопковой совки в условиях биологической лаборатории и ее применение в агробиоценозах //Халқаро илмий-амалий конференция “Ўзбекистон мева-сабзавот маҳсулотларининг устунлиги” мақолалар тўплами. Тошкент. – 2016. – С. 193-196.

12. Жумаев Р. А. Значение представителей семейства BRACONIDAE в регулировании численности совок в агробиоценозах //ЎзМУ Хабарлари. – 2017. – Т. 3. – №. 1.
13. Жумаев Р. А. РАЗМНОЖЕНИЯ ИН ВИТРО BACON NABETOR SAY И BRACON GREENI ASHMEAD //Актуальные проблемы современной науки. – 2017. – №. 3. – С. 215-218.
14. Axmatovich J. R. In Vitro Rearing of Parasitoids (Hymenoptera: Trichogrammatidae and Braconidae) //Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences. – 2022. – Т. 4. – С. 33-37.
15. Suleymanov B. A., Jumaev R. A., Abduvosiqova L. A. Lepidoptera Found In Cabbage Agrobiocenosis The Dominant Types Of Representatives Of The Category Are Bioecology //The American Journal of Agriculture and Biomedical Engineering. – 2021. – Т. 3. – №. 06. – С. 125-134.